

Redaksiyamızın qonağı

“Dövlət üçün informasiya təhlükəsizliyi də prioritetdir”

Rubrikamızın qonağı Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinin dekani, filologiya elmləri doktoru Vüqar Zifəroğludur.

- Vüqar müəllim, 2014-cü ilin məlum avqust hadisələrinə və 2016-cı ilin Aprel döyüşlərinə KİV-in fərqli münasibəti haqqında sizin də fikirlərinizi öyrənmək maraqlı olardı...

- Əslində, bu barədə müxtəlif fikirlər bildirilib. 2014-cü ilin avqustunda ön xətdə baş verən hadisələrə professional mediada adekvat münasibətin şahidi olduq. Düşmənin hadisələrə qədər hazırladığı dezinformasiyaların Azərbaycan mediasına necə sızdırılmasını da gördük. Müəyyən problemlər yaşandı. Düşmənin mediası dezinformasiyanı Rusiya elektron informasiya vasitələrinə ötürürdü. Bizim bəzi media vasitələri, bu sıradan saytlar məhz həmin mənbələrə istinad edir, həmin informasiyaların yayıcısı olurdu. Bu, informasiya müharibəsində üçüncü tərəfin qeyri-rəsmi vasitəçiliyi ilə informasiyanın ictimailəşdirilməsi üsuludur. Ermənistan mediası 2014-cü ilin avqust hadisələrində bu üsuldən geniş şəkildə istifadə etdi. Azərbaycana və məlum avqust hadisələrinə deyil, digər ölkələrə və digər hadisələrə aid olan şəkillərin olayla əlaqəli təqdim edilməsi də bu üsulun tərkib hissəsi olmuşdu ki, bu da informasiya portallarında, daha çox sosial mediada ajiotaja, Azərbaycanda müəyyən çətinliklərə səbəb oldu. Onda ermənilər informasiya müharibəsindən bəhs edən metodiki vəsaiti "pdf" versiyasında yaymışdılar. Niyə bu versiyada? - heç bir dəyişiklik edilməsin deyər.

Avqust hadisələri ilə bağlı belə informasiyalara dövlət tərəfindən ciddi münasibət bildirildi. Akademik Ramiz Mehdiyevin ciddi təhlil əsasında hazırladığı məqalə bu sahədə "heyecan təbili" oldu, dövlət bunu nəzarətə götürdü. Media rəhbərləri ilə görüşlərdə təzahür etmiş və etməsi ehtimal olunan nöqsanlar ciddi müzakirə edildi, konkret tövsiyələr verildi.

Görülən tədbirlərin nəticəsi olaraq, Prezident 2014-cü ilin sentyabrında cəbhə xəttindəki vəziyyətlə bağlı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ermənistan silahlı qüvvələri ilə təmas xəttində bəzi təhlükəsizlik tədbirləri haqqında sərəncam imzaladı. 2016-cı ilin Aprel döyüşləri zamanı bütün ölkə mediası hadisələrə peşəkar yanaşdı. 2014-cü ilin avqust ilə müqayisəyə gəlməz dərəcədə bir həmrəylik və bir peşəkarlıq nümayiş etdirildi. 2016-cı ilin Aprel əməliyyatları zamanı Müdafiə Nazirliyinin də çevik, adekvat addımı əsas və çox önəmli idi. Jurnalistlərin sualları cavablandırıldı, informasiya qitliyi yaşanmasına imkan verilmədi. Cəbhə xəbərləri ilə bağlı peşəkar mühitin formalaşmasına çox ciddi dəstək oldu.

Mediamız 2016-cı ilin Aprel döyüşlərindən alnıaçıq çıxdı.

Son illərdə Müdafiə nazirinin əmriylə hərbi hissələrdə keçirilən "Açıq qapı" günü informasiya qitliyi da aradan qaldırılmasında vəsile oldu. Yeri gəlmişkən, Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat Xidməti bu informasiyaların ictimailəşdirilməsində olduqca gərəklı iş görür.

- Ordu-cəmiyyət, ordu-media, ordu-ziyalı münasibətləri nəyə əsaslanır və yaxud əsaslanmalıdır?

- Şübhəsiz ki, bu baxımdan müəyyən vacib şərtlər var. Bu şərtlərin ən vacibi sevgidir, qürurdur. Cəmiyyət ordunu sevməlidir. Cəmiyyətin bir tərkib hissəsi kimi media da, ziyalı da ordunu sevməlidir. Bu sevgi vətənpərvərlik deməkdir. Media da, ziyalı da vətənpərvər olmalıdır. Dünya miqyasında ordu-media münasibətləri çox ciddi şəkildə tənzimlənir. Bu, Pentaqon tərəfindən də ciddi nəzarət altında həyata keçirilir.

Orduya həsas, həssas olduğu qədər də müsbət münasibət ordunun təbliğati, döyüş əzmi, qələbə ruhu deməkdir.

Media güc deməkdir. Müdafiə Nazirliyi istər müharibə şəraitində, istərsə də müharibədən sonra gərəklı olacağı ehtimal olunan media quruluşlarının təsis edilməsi, orduda piar təbliğatı artırılması istiqamətində bir sıra layihələr həyata keçirsəydi, media vasitəsiylə ordu-ictimaiyyət münasibətləri daha da möhkəmlənərdi.

- Bu günlərdə Müdafiə Nazirliyinin vətəndaşlara və KİV nümayəndələrinə müraciəti də informasiya təhlükəsizliyinin təminatı sahəsində müəyyən səhlənkarlığa yol verildiyini göstərdi. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

- Mənə olduqca xoşdur ki, cəbhə bölgəsinə gedəndə hər kəsin telefonuna təhlükəsizliyin təmin olunması haqda mesaj daxil olur. Bu, vətəndaşı məsuliyyətə səsləyən bir vasitədir. Çünki lazımsız informasiyaların verilməsi təhlükə yaradır. Düşünməliyə ki, düşmən tərəf cəbhə bölgəsindən informasiyaları daim nəzarətdə saxlamağa cəhd göstərir. Təhlükə var. Ona görə də hər birimiz daha çox məsuliyyətli və ehtiyatlı olmalıyıq. Dəyərli informasiyanı bölüşməklə zövq alanlar da var. Onlar düşünür ki, bu informasiya düşmən üçün lazımlı ola bilər. Düşmən onlardan gələcəkdə əməliyyatlar hazırlayanda yararlanı bilər. Burada bir məqam var. İnsanlar qələbə gözləyir. Ordumuzun düşməne qarşı hər hansı cavab tədbiri yüksək əhval-ruhiyyəyə səbəb olur və bu barədə xəbəri daha çox insan paylaşmağa çalışır. Lakin paylaşdığı informasiyanın ki-

mə daha səmərəli olduğunun fərqi varmır. Emosional davranırlar. Təbii ki, bu mənada maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi olduqca vacibdir. Burada media mənsuqları çox ciddi rol oynadırlar. Jurnalistikada sosial məsuliyyət anlayışı var. Yəni, jurnalistin digər vətəndaşlardan fərqli olaraq bir vətəndaş vəzifəsi də var. Mən jurnalistem. Amma hər şeydən əvvəl həm də Azərbaycan Respublikasının vətəndaşım. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı kimi dövlət, xalq qarşısında öhdəliklərim var. Emosional yanaşmaq, emosional davranmaq yolverilməzdir və nə qədər gözəl xəbər alırsansa-al, bu mənada məsuliyyət hissini yaddan çıxarmamalısan. Müdafiə Nazirliyi tərəfindən cəbhə bölgəsində təhlükəsizlik tədbirlərinin görülməsi istər bannerlərin, plakatların vurulması, istərsə də telefonlara mesaj şəkildə təhlükəsizliyə riayət olunması xəbərlərinin daxil olması müsbət effekt verir. Biz də bu istiqamətdə maarifləndirmə işini maksimum dərəcədə artırmalıyıq. Əslində, informasiya müharibəsi və informasiya təhlükəsizliyi, informasiya manipulyasiyası ilə bağlı tədbirlərin, maarifləndirmə işlərinin sayı və keyfiyyəti nə qədər çox olsa, o qədər də müsbət nəticə əldə edirik. Hərbi qulluqçunun texnika ilə şəkil çəkərək paylaşmasının hansı təhlükələr yarada biləcəyinin fərqi varmıyandır bilməlidir ki, "az işdən çox iş törəyir".

- Media manipulyasiyasının qarşısını necə almaq olar?

- Burada iki istiqamətdə maarifləndirmə işi aparılmalıdır. Birinci istiqamət, media savadlılığının, ikinci istiqamət isə, informasiya savadlılığının artırılmasıdır. Media savadlılığı cəmiyyətə yönəlik maarifləndirmə prosesidir. Cəmiyyət bilməlidir ki, sosial media və professional media nədir. Yeri gəlmişkən ermənilər bu taktikadan geniş istifadə edirlər: onlar müxtəlif domenlərdən istifadə etməklə, Azərbaycan rayonlarının adlarından ibarət, Azərbaycan dilində saytlar yaradırlar. Onlar bu saytları elə şəkildə təqdim edə bilərlər ki, heç kəsdə şübhə yaranmaz ki, erməni saytıdır. Bu

metoddan geniş istifadə edirlər. Yeni, media savadlılığının artırılması prosesi bu kimi məqamlarla bağlı insanların maariflənməsinə gətirib çıxara bilər. İnsanlar, bu baxımdan istifadəçilər biləcəklər ki, hansı informasiyalara və hansı mediaya etibar etmək olar. Hansı medianın verdiyi xəbər mötəbər etibarlı, leqal xəbər sayılır. Ola bilsin ki, kimsə yanlış bir sayt yaratsın, dezinformasiyalar yaysın. Bu da cəmiyyətdə ciddi çətinliklərə və ajiotaja səbəb ola bilər. Bu metodikalardan xarici xüsusi xidmət orqanları, xarici kəşfiyyat orqanları kifayət qədər istifadə edirlər.

- Vüqar müəllim, sizin bu yanaşmanız təkə müharibə kontekstindəndirmi?

- Xeyr, istər sülh dövründə, istər müharibə şəraitində dövlətin, cəmiyyətin təhlükəsizliyini və milli təhlükəsizliyimizi çox önəmli bir məsələ kimi daim diqqətdə saxlamalıyıq. Bu yöndə maarifləndirmə işi artıq insanların peşəkar və qeyri-peşəkar media anlayışını mənimsəməsinə gətirib çıxarda bilər. Sosial mediada hər yazılan xəbər ciddi xəbər ola bilməz. Bunu ən azından insanların bilməyi çox vacibdir.

Informasiya savadlılığının artırılması məsələsi mediada çalışanlara aiddir. Açıq etiraf edək ki, bu gün Azərbaycan mediasında çalışanların heç də hamısı ali təhsilli jurnalist deyil. Mediamızda jurnalist təhsili olmayan peşəkar jurnalistlər də var. Amma bununla belə maarifləndirmə işlərinin aparılması vacibdir. Ən azı peşə etikasını, informasiya ilə iş prosesini, sosial məsuliyyəti, KİV-in hüquqi tənzimlənməsini və KİV-in özünü tənzimləməsini bilməlidirlər.

- Vüqar müəllim, informasiya müharibəsi nədir? Informasiya müharibəsi yalnız müharibə gədən ölkələr üçün mü aktualdır?

- Bunu təsdiqləmək yanlışlıqdır. Informasiya müharibəsi sülh şəraitində olan ölkələr üçün də aparılır. Informasiya müharibəsi hansısa bir super gücün və ya rəqib ölkənin informasiya sahəsinə müdaxilə etməsidir. Informasiya müharibəsi düşüncələrdə aparıldığından müharibə qədər qorxuludur. Ümumiyyətlə, informasiya müharibəsi anlayışı bugünkü jurnalistikada aktual mövzudur. Informasiya müharibəsi istiqamətində mediada hələ çox ciddi işlər aparılmalıdır.

- Beynəlxalq aləmdə hərbi xəbərlərin yayılması prosesi necə aparılır?

- Dünyanın hər yerində hərbi xəbərlər, müdafiə sənayesi ilə bağlı xəbərlər, ümumiyyətlə, hərbi yönümlü məlumatlar müəyyən strukturların razılığı ilə yayılır və ictimailəşdirilir.

- "Dövlət sirri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun müvafiq tələblərinin pozulmaması üçün media hansı vəzifələrin icraçısı olmalıdır?

- İlk növbədə, peşəkar, professional yanaşma olmalıdır. Yuxarıda iki istiqamətdə iş aparılmasını qeyd etdim. Media məlumatlılığı və informasiya maariflənməsi jurnalistlərlə bağlıdır. Informasiya savadlılığının artırılması eyni zamanda "Dövlət sirri haqqında" Qanunun da bizim qarşımızda qoyduğu bir tələbdır. Biz bilməliyə ki, hansı informasiya orada təqdim olunub. Bununla bağlı mütəmadi tədris, seminarlar, dəyirmi masalar, müxtəlif təlimlər təşkil edilmişdir. Prezidentin məlum sərəncamında da nəzərdə tutulan kütləvi informasiya vasitələrində və internet informasiya ehtiyatlarında, o cümlədən sosial şəbəkələrdə cəbhəboyu vəziyyətlə bağlı verilən məlumatların monitorinqinin keçirilməsi və "Dövlət sirri haqqında" Qanuna görə dövlət sirri təşkil edən məlumatları yayın şəxsləri müəyyən edib, onların qanunla müəyyən edilmiş məsuliyyətə cəlb olunması bu istiqamətdə yol verilən nöqsanların aradan qaldırılmasının hüquqi bazasını təşkil edir. Deməli, informasiya təhlükəsizliyi sahəsində təkə media nümayəndələri ilə deyil, ölkə vətəndaşları ilə də hüquqi maariflənmə işlərinin aparılması vacib sayılır. Unutmamalıyıq ki, dövlət təhlükəsizliyimiz bizim üçün prioritetdir. Bundan üstün heç nə ola bilməz. Biz bu dövlətin, bu ölkənin jurnalistiyik. Jurnalistikanın ən vacib nəzəriyyəsinə olan sosial məsuliyyət anlayışı peşəkar jurnalistikada özünün təsdiqini tapır.

- Jurnalistika fakültəsinin də hərbi mətbuatla bağlı nələ tədris olunur? Həzəri və təcrübi biliklərə əsaslanmasını nəzərdə tuturam.

- Fakültədə magistratura pilləsində informasiya təhlükəsizliyi və KİV fənni tədris olunur. Bakalavr pilləsində isə ikinci kursun ikinci semestrində seçmə fənni kimi jurnalistikanın və cəmiyyətin informasiya təhlükəsizliyi fənni tədris olunur. Həm bakalavrda, həm də magistraturada maksimum dərəcədə çalışırıq ki, bu istiqamətdə tələbələrımız nəzəri və təcrübi biliklərə yiyələnsin. Dövlətin əsas ideoloji sütunu olan mediada müasirləşməni əsas götürməklə fakültədə modern fənlərin keçirilməsini təmin etmək niyyətindəyik. Hərbi jurnalistikanın ayrıca, seçmə fənni kimi tədris olunması, informasiya təhlükəsizliyi fənnini genişləndirib, informasiya müharibəsi və təhlükəsizlik formatında tədris edilməsini arzulayırıq.

Informasiya təhlükəsizliyi də dövlət üçün prioritetdir.

- Maraqlı müsahibəyə görə çox sağ olun.

Müsahibəni apardı:
Lalə HÜSEYNOVA,
"Azərbaycan Ordusu"